

Türkiye’de Şiddet Teması ile İlgili Sanat ve Sanat Eğitimi Kapsamında Yayınlanan Tezlerinin Bibliyometrik İncelenmesi²

Özet

Şiddet, geçmişten günümüze sürekli olarak değişim göstermektedir. Başlangıçta herhangi bir canlıya fiziki olarak zarar verme anlamında düşünülen şiddet kavramı, günümüzde çok çeşitli boyutlara taşınmış durumdadır. Bu araştırmada da; dünyada ve ülkemizde gittikçe artan şiddet teması üzerine sanat ve sanat eğitimi kapsamında yazılmış tezleri; konu, araştırma yöntemi ve anahtar kelimeler göz önünde bulundurularak bir tasnif yapmak amaçlanmıştır. Hassas dinamiklere sahip sanatsal literatürün şiddeti nasıl ele aldığı önem taşımaktadır. Bu kapsamda sanatta yeterlik ve doktora tezleri kaynak olarak düşünülmüştür. Böylece Ulusal Tez Merkezinde yayınlanmış 18 teze ulaşılarak bu tezler incelemeye tabi tutulmuştur. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum deseni (Case study) kullanılmıştır. Elde edilen dokümanlar bibliyometrik analiz teknikleri ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre; sanatta yeterlik tezleri doktora tezlerine oranla şiddet temasını daha fazla çalışmıştır. Bu kapsamda sırasıyla; resim, sinema, sanat-tasarım, iletişim ve heykel alanları yayın sayısı en fazla olanlar olarak sonuçlar arasında yer almıştır. Tezlerde, toplumun kanayan yaraları olan; namus cinayetleri, kadına şiddet gibi konular, sanatta şiddet-suç ya da şiddetin estetize halleri üzerinden yansıtılmıştır. Tezler, hem sanatta yeterlilik hem de doktora alanlarında bir tez hariç tamamen nitel yöntem üzerinden yürütülmüştür. Tezlerin hem ulusal konuları hem de uluslararası konuları konu edinme durumu göz önünde bulundurulduğunda, anahtar kelimelerde nelerin geçtiği önemli görülmektedir. Şiddet, sinema, erk, resimler, feminist ideoloji, beden, sanat, sanatçı fail ve estetik kelimeleri en sık kullanılan anahtar kelimeler olarak sonuçlar arasında yer almıştır. Ayrıca makaleleri inceleme yoluyla bu araştırmanın genişletilmesi, farklı ülkeler bazında karşılaştırmalı olarak aynı çalışmayı tekrar ele alma ve ulusal anlamda tez yürütücülerinin toplumda etki oluşturabilecek temalar üzerinden araştırma oluşturmaları da araştırmanın önerileri arasında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, sanat, sanat eğitimi, bibliyometrik inceleme.

A Bibliometric Analysis of Theses Published within the Scope of Art and Art Education on the Theme of Violence in Türkiye

Abstract

Violence has been constantly changing from past to present. The concept of violence, which was initially thought in the sense of physically harming any living creature, has been carried to various dimensions today. In this study, it is aimed to classify the theses written within the scope of art and art education on the theme of violence, which is increasing in the world and in our country, by considering the subject, research method and keywords. It is important how the artistic literature with sensitive dynamics handles violence. In this context, proficiency in art and doctoral theses were considered as sources. Thus, 18

¹ Dr. Öğr. Üye., Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Kars, Türkiye, bastabanunal@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1172-8374

² Bu makale bilimsel etik ve kurallara uygun hazırlanmış ve intihal incelemesinden geçirilmiştir. Etik kurul onayı gerektirmemektedir.

theses published in the National Thesis Centre were reached and these theses were subjected to examination. Case study, one of the qualitative research designs, was used in the study. The documents obtained were analysed with bibliometric analysis techniques. According to the results of the research; proficiency in art theses studied the theme of violence more than doctoral theses. In this context, the fields of painting, cinema, art-design, communication and sculpture were among the results with the highest number of publications. In the theses, issues such as honour killings and violence against women, which are the bleeding wounds of the society, are reflected through violence-crime in art or aestheticised forms of violence. The theses were conducted entirely through qualitative method except for one thesis both in the fields of proficiency in art and doctorate. Considering the fact that the theses deal with both national and international issues, it is important what is mentioned in the keywords. Violence, cinema, power, paintings, feminist ideology, body, art, artist agency and aesthetics were among the most frequently used keywords. In addition, expanding this research by analyzing the articles, revisiting the same study comparatively on the basis of different countries, and creating research on themes that can have an impact on the society by thesis coordinators nationally were also among the recommendations of the research.

Key words: Violence, art, art education, bibliometric review.

GİRİŞ

Toplumsal yaşam dinamikleri inişli çıkışlı süreçleri kapsayan bir bütündür. Bu nedenle yaşam, kimi zaman mutlu kimi zamanda sancılı olabilmektedir. Fakat zihinlerde, metinlerde ve tasvirlerde genellikle acıyı çağrıştıran örneklerin arşivlendiği söylenebilir. Acıyı çağrıştıran kavramlar arasında en belirgin olanı ise şiddettir.

Şiddet; zorla bir şey yaptırmak, kibar olmayan bir şekilde duygu dışavurumu, hoyrat tavırlar vb. gibi anlamlara gelebilir (Michaud, 1991). Fakat şiddet için ortak tanımlar şöyle sıralanmaktadır; öldürmek, malına-bedenine zarar vermek, güç kullanmak, canını yakmak, yasa ve ahlak ilkelerine aykırı hareket etmek, kırıp yok etmek, zorlama eylemi, baskı kurma vb. gibi (Özerkmen ve Gölbaşı, 2012). Bu tanımlamalar, insan ve yaşam ilişkisi kapsamında her alanda kendini göstermektedir. Bu durum ise araştırılması ve çalışılması gereken bir tema olarak bilimin ve sanatın bir çok alanında irdelenmektedir. Zaten, hem eğitim süreçlerinde hem de kendi dinamikleri içerisinde sanat; insan, toplum ve yaşama sıkı bir şekilde bağlı bir alandır. Çünkü sanat, insan, toplum ve yaşam ile tarihin her döneminde ilişkili olarak devam etmiştir. Sanat, bir estetik ilişki kurma süreci olarak tanımlanmaktadır. Fakat bu ilişki insan ile nesnel gerçeklik arasında geçmektedir (Soygür, 1999). “Sanat, yalnızca heykel, resim, senfoni demek değildir. Sanat hayatı anlayan zekanın, onu en ilgi çekici, en güzel biçimlere sokması demektir” (Edman, 1977, s.12). Öyle ki eski dönemlerde benzersiz ve farklı bir şey nasıl ortaya koyabilirim? sorusu sorulmaktaydı. Fakat şuan bakıldığında, çevremde var olan nesneler ya da olaylar ile ilgili ne oluşturabilirim düşüncesi daha baskındır. Bu bağlamda yaşamın sanatı takip ettiği dönemlerden, sanatın yaşama göre şekil aldığı dönemlere geçtiğimiz söylenebilir. Yani varlığın hakikati artık sanatın içerisinde yer almaya başlamıştır. Bu şekilde sanat da hakikat içerisinde yer almaktadır (Heidegger, 2011).

Sanat, toplumların; sevgi, özlem, nefret vb. gibi hislerini derinden hisseden ve bunu her platforma kendi dinamikleri ile ortaya koyan alanlar arasındadır. Özellikle krizler, çatışmalar ve buna bağlı olarak ortaya çıkan dramalar sanatın en sık başvurduğu temalar arasında gösterilebilir. Günümüzde her araştırmacı, yazar, sanatçı bir bilgi ya da habere çok hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir. Bu bağlamda hem ulusal hem de küresel anlamda ortaya çıkan krizleri takipte sanatın ne durumda olduğu merak konusudur. Krizler de şiddet kavramı ile ilişkilidir. Şiddetin boyutları değişmekte olsa da etki alanı yine benzerdir.

Bu çalışmada da sanatın şiddet kavramını kendi araştırma alanları içerisinde ne şekilde ele aldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sanatın araştırma alanları tezler ile sınırlandırılarak; şiddet temalı tezler irdelenmiştir. Bu bağlamda sanatsal literatür içerisinde uzamanlık oluşturan sanatsal

tezlerin önemli bir kavram olan şiddeti nasıl çalıştığı bibliyometrik analiz yöntemi ile tasnif edilerek sanatsal literature katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu kapsamda ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde; bilimsel dergileri (Atılğan vd., 2008; Gaviria-Marin vd., 2018; Haiqi, 1994; Khiste vd., 2017; Kolle vd., 2015; Kumar, 2013), bildirleri (Aybey, 2018; Şahin ve Acun, 2015; Yozgat ve Kartaltepe, 2009), tezleri (Aydın, 2017; Gül vd., 2015; Nergiz, 2014; Tayfun vd., 2018) ve makaleleri (Çetin ve Çaylan, 2015; Tamdoğan, 2009; Tupe ve Khaparde, 2016; Van Nunen vd., 2018) bibliyometrik inceleme yapan birçok araştırmaya rastlanmaktadır.

Sanat ve sanat eğitimi alanlarında yapılan çalışmalar incelendiğinde de kısıtlı çalışmaya rastlanmıştır (Aksaray, 2019; Bak, 2023; Candan, 2022; Hiçyılmaz vd., 2015; İnceoğlu, 2014; Önal, 2018; Yılmaz ve Açar, 2023). Fakat literatürde sanat ve sanat eğitimi alanlarında şiddet teması kapsamında bibliyometrik inceleme yapan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle; duyarlılık, empati ve var olan krizlere tercümanlık anlamında sanatın nasıl bir yelpaze sunduğunu araştırmacılar için şiddet teması kapsamında ortaya koymak, farklı çalışma konularının oluşmasına katkı sağlayabilir. Bu anlamda bu araştırma literatürdeki boşluğu doldurması adına önemli görülmektedir.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmada; dünyada ve ülkemizde gittikçe artan şiddet teması üzerine sanat ve sanat eğitimi kapsamında yazılmış tezleri; konu, araştırma yöntemi ve anahtar kelimeler göz önünde bulundurarak bir tasnif yapmak amaçlanmıştır. Böylece hassas dinamiklere sahip sanatsal literatürün şiddeti nasıl ele aldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda ulusal tezler içerisinde sanatta yeterlik ve doktora tezleri incelemeye tabi tutulmuştur. Ulusal tez merkezinde yayınlanmış 18 teze ulaşılarak bu tezler doküman olarak kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Şiddet teması hangi alanlarda ne tür konular üzerinden ele alınmıştır?
2. Alanlar bazında hangi yöntem daha fazla tercih edilmiştir?
3. Kullanılan anahtar kelimeler nelerdir? Bu anlamda en çok hangi kavramlar üzerinden şiddet tanımlanmıştır?

YÖNTEM

Bu araştırma Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yayınlanan tezler üzerinden yürütülmüştür. Tezler “şiddet” teması kapsamında tez başlıkları ve anahtar kelimeler üzerinden derlenmiştir. Bu kapsamda toplam tema ile ilişkili 18 sanatta yeterlik ve doktora tezi incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları; gözlemlerin, görüşmelerin her türlü görsel-işitsel dokümanların kullanıldığı, sistematik olarak verilerin toplandığı ve verilerin yine benzer şekillerde analiz edilip sonuçlarının ortaya konulduğu nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşım türünde; veriler derinlemesine incelenir ve bu durumların ilişkili olduğu temalar tanımlanır (Creswell, 2007).

Elde edilen dokümanlar bibliyometrik inceleme ile sınıflandırılmıştır.

Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmanın verileri; şiddet kelimesini içeren sanatta yeterlik ve doktora tezlerinin başlıkları ve anahtar kelimeleri kapsamında Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. Veriler amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem ile toplanmıştır. Buna göre tezlerin başlıklarında ya da anahtar

kelimelerinde şiddet kelimesinin geçmesi ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda konu ile ilişkili 18 tez çalışmanın veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin analizi bibliyometrik analiz teknikleri kullanılarak (frekans ve sıklık) yapılmıştır. Bibliyometrik analizde ipuçları ve göstergeler önemlidir (Abramo vd., 2009). Bu analiz var olan bilgileri niteliklerini ve eğilimleri incelemek için kullanılabilir. Bilimsel çalışma yapan alanların strüktürlerinin analizinde ve bu araştırma girişimlerinin değerlendirilmesinde de (konu, disiplin, dergi, kurumlar, yazarlar, yazınlar vb. gibi) kullanılabilir (Patra vd., 2006; Yalçın ve Öztürk, 2017). Bu nedenle güç bir yöntem ve veri kaynağı sunabilir (Besimoğlu, 2015; Borgman ve Furner, 2002).

Ayrıca, araştırmada şiddet teması üzerinden bir derleme yapılması; sanat ve sanat eğitimi (Sanatta yeterlik ve doktora) alanında yayınlanan tezler üzerinden çalışmanın yürütülmesi araştırmanın en büyük kısıtı olarak gösterilebilir. Başka bir kısıt olarak, ulusal bazlı örneklem seçilmesi düşünülebilir.

Kullanılan kaynakların tez numarası ve sınıflandırılması

Bu kısımda kullanılan kaynaklar tez numaraları üzerinden sınıflandırılmıştır. Elde edilen dokümanlar T1, T2,T3... (T: Tez) şeklinde kodlanarak çalışmada tasnifin yapılmasında netlik sağlanmıştır.

Tablo 1. Kullanılan Kaynaklara İlişkin Kodlar

Ulusal tez merkezi Tez Numaraları/ Tezlerin Sınıflandırılması			
Tez no ve alan	Kod	Tez no ve alan	Kod
236041 (Resim)	T1	748557 (Sinema ve televizyon)	T11
332546 (Sinema ve televizyon)	T2	681366 (Sahne sanatları)	T12
368429 (Resim)	T3	698956 (Resim)	T13
430664 (Heykel)	T4	567600 (İletişim bilimleri)	T14
487673 (Resim)	T5	485854 (Film tasarımı)	T15
717699 (Sanat ve tasarım)	T6	473427 (Sinema ve medya)	T16
785334 (Sanat ve tasarım)	T7	399795 (İletişim bilimleri)	T17
100278 (Resim)	T8	279730 (Resim eğitimi)	T18
308494 (Resim)	T9		
531298 (Sinema)	T10		

Şiddet teması kapsamında yayınlanan Tablo 1.’deki tezlere bakıldığında; doktora tezlerine oranla (T12-T14-T15-T16-T17-T18) sanatta yeterlilik tezlerinin yoğun olduğu görülmektedir (T1-T2-T3-T4-T6-T5-T7-T8-T9-T10-T11-T13).

Tezler içerisinde hangi alanda şiddet temasının daha fazla çalışıldığına bakıldığında ise sırasıyla; resim, sinema, sanat tasarımı, iletişim ve heykel alanları gösterilebilir.

Araştırmanın güvenilirliği

Araştırmada etik kurallara uyularak referanslar rapor edilmiştir. Araştırmada kullanılan tezler Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan tez numaraları ile tasnif edilmiştir. Bu detay, araştırmanın güvenilirliği adına önemli görülmektedir. Ayrıca bütün işlem basamaklarının detaylı olarak rapor edilmesi de bu anlamda araştırmanın güvenilirliği için bir çaba olarak görülebilir.

BULGULAR VE YORUM

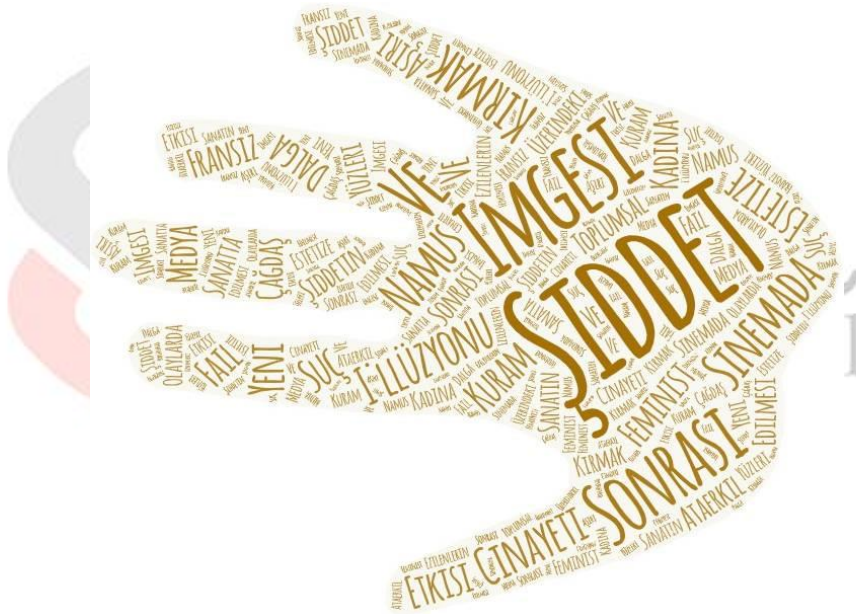
Bu bölümde araştırmanın amacı kapsamında; oluşturulan soruların yanıtlarına yönelik verilerin, tablolar şeklinde analizi, buna yönelik bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tezlerin ulusal olması bakımından tezlerde hangi tür konuların işlendiğine ilişkin bulgular

Araştırmamanın ilk problemine yönelik; şiddet teması hangi alanlarda ne tür konular üzerinden ele alınmıştır? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Tezlerde Kullanılan Konular

Konular	Tezler		f
	Sanatta yeterlik	Doktora	
Sinemada şiddet (İllüzyonu kırmak, namus cinayeti-Feminist kuram, kadına şiddet)	T2-T7-T10	T11-T14-T15	6
Şiddetin estetize edilmesi	T4	T12-T17	3
Şiddet imgesi (Sanatta şiddet ve suç)	T4-T6-T8		3
1980 sonrası çağdaş	T1		1
Sanatın şiddet üzerindeki etkisi		T18	1
Ezilenlerin yüzleri	T9		1
1990 sonrası medya	T3		1
Fransız yeni aşırı dalga		T16	1
Toplumsal olaylarda şiddet	T5		1
Ataerkil fail imgesi	T13		1

Resim 1. Tezlerde En Sık Kullanılan Konulara İlişkin Kelime Bulutu

Tezlerde hangi konuların kullanıldığına ilişkin Tablo 2.'deki verilere bakıldığında; hem sanatta yeterli hem de doktora tezlerinde en sık sinemada şiddet konularının ($f=6$) ele alındığı görülmektedir. Bu konular içerisinde de kadına şiddet, namus, feminizm gibi cazibeli temalar dikkat çekicidir. Özellikle şiddetin sanatsal anlamda esteteze edilme durumu doktora tezlerinde daha fazla ($f=2$) yer almıştır.

Ayrıca sanatta yeterlik tezlerinde sanatta şiddet ve suç kavramları şiddet imgesi kapsamında sıkça işlenen ($f=3$) diğer konular arasında yer almıştır. 1980 sonrası çağdaş sanat, sanatın şiddet üzerindeki etkisi, ezilemelerin şiddet bağlamında yüzler üzerinden ele alınması, 1990 sonrası

medya, franız yeni aşırı dalga, toplumsal olaylarda şiddet ve ataerkil fail imgesi konuları da eşit sayıda ($f=1$) araştırma kapsamında incelenen tezlerin ele aldığı diğer konular arasında yer almıştır.

Veriler değerlendirildiğinde; toplumun kanayan yaraları olan namus cinayetleri, kadına şiddet gibi konuların, sanatta şiddet-suç ya da şiddetin estetize halleri üzerinden tezlerde yerini aldığı görülmektedir.

Alanların yöntem tercihine ilişkin bulgular

Bu kısımda araştırmanın ikinci problemine yönelik; Alanlar bazında hangi yöntem daha fazla tercih edilmiştir? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Tezlerde Kullanılan Yöntemler

Araştırma yöntemi	Tezler		f
	Sanatta Yeterlik	Doktora	
Nitel	T1-T2-T3-T4-T6-T5-T7-T8-T9-T10-T11-T13	T12-T14-T15-T16-T17	17
Nicel		T18	1

Ele alınan konular kitleleri ilgilendirdiğinden, tezlerin ne kadar geniş bir kapamda çalıştığı önemlidir. Bu bağlamda tezlerde kullanılan yöntemlere bakıldığında doktora tezleri içerisinde bir tez nicel yöntem üzerinden yürütülmüştür. Sanatta yeterlik ve doktora tezlerinin diğerlerinin tamamı nitel olarak çalışılmıştır.

Veriler değerlendirildiğinde; tezlerin olan biteni sorgulamanın yanı sıra doğrudan şiddet olaylarının şahitleri üzerinden bir temellendirme konusunda yetersiz olduğu görülmektedir. T2, T10, T11 ve T16 gibi sinema etkisi bağlamında yapılan şiddet temalı içeriklerin, duyarlılık anlamında etki oluşturabileceği söylenebilir.

Tezlerde kullanılan anahtar kelimelere ilişkin bulgular

Bu kısımda ise araştırmanın üçüncü problemine yönelik; kullanılan anahtar kelimeler nelerdir? Bu anlamda en çok hangi kavramlar üzerinden şiddet tanımlanmıştır? sorularına ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar kelimeler	Tezler		f
	Sanatta yeterlik	Doktora	
Şiddet (Şiddet davranış sıklığı, şiddetin estetize edilmesi, saldırganlık, şiddet eğilimi, sembolik şiddet, sanatta şiddet)	T1-T2-T3-T4-T8-T9-T10- T12-T13	T11-T12-T15-T16-T17-T18	15
Sinema (Gerçekçi sinema, Amerikan sineması, kısa film, sinema tarihi, Türk sineması, feminist film kuramı)	T2-T7-T10	T11-T15-T17	6
Erk (Ataerkil, ataerkil fail, erkeklik)	T10-T13	T11-T12	4
Resimler	T1-T8-T9		3
Feminist ideoloji	T7	T11	2
Beden (Namus)		T11-T16	2
Sanat (Sanat suçları, sanatta sahtecilik, sanat hırsızlığı)	T3-T6		2
Sanatçı fail (Kendine mal etme, Ulay, Art loss register)	T6-T13		2
Estetik	T4	T12	2
Gravür	T8		1
Plastik sanatlar	T8		1
Resim sanatı -(Modern sanat, performans sanatı, postmodernizm)	T1-T8		1
Kültürel yozlaşma	T1-		1
Nihilizm	T1-		1
Şok-travmatik	T1-		1

Görsel sanatlar eğitimi		T18	1
Eş duyum		T17	1
Anestetik		T17	1
Yıkıntı	T4		1
Fransız yeni aşırı dalga (Fransa)		T16	1
Tür		T16	1
Tiyatro (Oyun yazarlığı, oyun incelemesi)		T12	1
İmge	T9		1
Michael haneke		T14	1
Modernite		T14	1
Yabancılaşma		T14	1
Kapitalist toplum		T14	1
Modern birey		T14	1
Ezilenler	T9		1
Haz	T4		1
Yeni medya	T3		1
Kimlik	T3		1
İllüzyon	T10		1
Yüce	T4		1
Toplumsal cinsiyet	T7		1
Tarih	T9		1
İktidar	T9		1
Aura	T9		1
Romantizm	T9		1

Tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin hangileri olduğuna bakıldığında (Tablo 4.); şiddet anahtar kelimesinin en sık kullanılan anahtar kelime ($f=15$) olduğu görülmektedir. Şiddet kelimesi türleri (Şiddet davranış sıklığı, şiddetin estetize edilmesi, saldırganlık, şiddet eğilimi, sembolik şiddet, sanatta şiddet) ile de anahtar kelimeler arasında yer almıştır. Sinema (Gerçekçi sinema, Amerikan sineması, kısa film, sinema tarihi, Türk sineması, feminist film kuramı) alan, konu ve anahtar kelime olarak sıkça ($f=6$) tercih edilmiştir. Feminist ideoloji ($f=2$) ile bağlantılı olarak erk ($f=4$) kavramı da (Ataerkil, ataerkil fail, erkeklik) tezlerde anahtar kelime olarak sıkça kullanılmıştır. Resimler, beden (namus), sanat, sanatçı fail (Sanat suçları, sanatta sahtecilik, sanat hırsızlığı) ve estetik kavramları eşit sayıda ($f=2$) tezde anahtar kelime olarak yer almıştır.

Diğer bütün anahtar kelimeler ise (Gravür, plastik sanatlar, resim sanatı-(Modern sanat, performans sanatı, postmodernizm), kültürel yozlaşma, nihilizm, şok-travmatik, görsel sanatlar eğitimi, eş duyum, anestetik, yıkıntı, Fransız yeni aşırı dalga (Fransa), tür, tiyatro (Oyun yazarlığı, oyun incelemesi), İmge, Michael Haneke, modernite, yabancılaşma, kapitalist toplum, modern birey, ezilenler, haz, yeni medya, kimlik, illüzyon, yüce, toplumsal cinsiyet, tarih, iktidar, aura, romantizm) yine benzer sayıda ($f=1$) tezde yer almıştır. T5’te ise anahtar kelime kullanılmamıştır.

Veriler değerlendirildiğinde; bibliyometrik olarak ele alınan temanın şiddet olmasından dolayı şiddet kelimesi anahtar kelimeler arasında da en fazla kullanılan kelime olmuştur. Fakat sinema kelimesinin anahtar kelime olarak ikinci sırada yer alması dikkat çekicidir. Ayrıca sanatçının fail-suçlu olarak tezlerde anahtar kelime olarak yer alması sanat adına düşündürücüdür. Bu açıdan sanatta sahtecilik de günümüz gerçekleri arasında yer almıştır denilebilir.

Başka bir açıdan bakıldığında, savaş ve göçler kapsamında; bütün yaşanan dramalar, krizler, vb. gibi temaların konu ya da anahtar kelime olarak şiddet temalı tezler içerisinde konu-anahtar kelime olarak yer almaması da vurgulanması gereken bir durum olarak düşünülebilir.

Tablo 5.’teki veriler analiz edildiğinde sinema ve medya alanında yayınlanan T16 hariç diğer bütün tezlerin Türkçe olarak yazıldığı görülmektedir.

Bu durumda yayınlanan tezlerin uluslararası boyuta taşınması ve bu anlamda etki oluşturması düşüncesi etkisiz kalabilir.

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanat ve sanat eğitimi ile ilgili bir çok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Bu durum, bu alanların birer disiplin olarak bilimsel literatürde yer aldığını ve bu anlamda kurumsallaştığını göstermektedir. Bu araştırmada da sanat ve sanat eğitimi alanları yelpazesinde şiddet teması (Nasıl ele alınmıştır ve nelere odaklanılmıştır) bağlamında tezler (Sanatta yeterlik, doktora) incelenmiştir. Literatüre katkısı bakımında bu araştırma önemli görülmektedir. Çünkü bu araştırma alanyazında, şiddet temalı sanatta yeterlik ve doktora tezlerini bibliyometrik inceleme ile ele alan tek çalışma olarak gösterilebilir. Bibliyometrik inceleme, bilimsel yayın ortaya çıkarmada kullanılan bir analiz türüdür (Bouyssou ve Marchant, 2011). Bu yöntem ile tezler, tez numaraları ve disiplinleri bakımından sınıflandırılarak; konuları, yöntemleri, anahtar kelimeleri bağlamında değerlendirilmiştir. Tezlerin hangi konuları çok çalıştığı ya da şiddet kapsamında neleri irdelediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü sanat hangi kapsamda düşünülürse düşünülün özel bir alan olarak adlandırılmaktadır. Toplumda hassas, duyarlı ve öngörülü nitelermeleri yapıldığında ilk olarak sanatla uğraşan bireyler akla gelmektedir. Bu araştırmanın sonuçları bu anlamda dikkat çekicidir.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında; doktora tezlerine oranla sanatta yeterlilik tezlerinin şiddet teması kapsamında daha fazla yayın oluşturduğu görülmüştür. Tezler içerisinde hangi alanda şiddet temasının daha fazla çalışıldığına bakıldığında ise sırasıyla; resim, sinema, sanat tasarım, iletişim ve heykel alanları sonuçlar arasında yer almıştır.

Toplumun kanayan yaraları olan namus cinayetleri, kadına şiddet gibi konuların, sanatta şiddet-suç ya da şiddetin estetize halleri üzerinden tezlerde yerini aldığı görülmüştür. Ayrıca bibliyometrik olarak ele alınan temanın şiddet olmasından dolayı şiddet kelimesi anahtar kelimeler arasında da en fazla kullanılan kelime olmuştur.

Bu anlamda bakıldığında şiddet teması literatürde resim alanında; şiddet ve tecavüz (Mete, 2022), performans sanatında şiddet (Yılmaz, 2013), göç ve şiddet (Yayan ve Atlı, 2021), sanatın şiddeti ve sınırları (Ötgün, 2008) vb. gibi tezlerde de geçen konular üzerinden çalışılmıştır. Sinema alanına bakıldığında da; sinemasal şiddet (Erkanı, 2013), dizi ve filmlerdeki şiddet üzerine çözümlemeler (Dudu, 2022; Sunal & Arkan, 2022; Tuna ve Akgün, 2022), son dönem türk sinemasında şiddet (Söğüt, 2020) vb. gibi temalar çalışılmıştır.

Heykel alanında ise; heykelde feminist eğilimler (Kaya, 2012), kamusal yıkım ve resmi vandallık (Kirazcı, 2012), vb. gibi temalar yer almıştır. İletişim bağlamında; mobbing (Aygün, 2007), evli erkeklerde eşlere yönelik şiddet (Dönmez vd., 2012) vb. gibi temalar araştırmaların konuları arasında yer almaktadır.

Fakat sinema kelimesinin anahtar kelime olarak ikinci sırada yer alması dikkat çekicidir. Ayrıca sanatçının fail-suçlu olarak tezlerde anahtar kelime olarak yer alması sanat adına düşündürücüdür. Bu açıdan sanatta sahtecilik de günümüz gerçekleri arasında yer almıştır denilebilir. Dinçeli’de (2017), araştırmasında sanatta etik değerler üzerine bir değerlendirme ortaya koymuştur.

Başka bir açıdan bakıldığında, savaş ve göçler kapsamında; bütün yaşanan dramlar, krizler, vb. gibi temaların konu ya da anahtar kelime olarak şiddet temalı tezler içerisinde konu-anahtar kelime olarak yer almaması da vurgulanması gereken bir durum olarak düşünülebilir.

Sonuç ve Öneriler

Tezlerin olan biteni sorgulamanın yanı sıra doğrudan şiddet olaylarının şahitleri üzerinden bir temellendirme konusunda yetersiz olduğu görülmüştür. Özellikle günümüzde yaşanan; kadına şiddet, psikolojik şiddet, savaşlar, göçler, ötekileştirmeler vb. gibi temalarda yaşanan olaylara hemen hergün ekranlarda, gazetelerde rastlamaktayız. Bu doğrultuda sanatsal literatürün ayrıntılı bilimsel çalışmalar (Tezler) kapsamında etkili bir yelpaze sunduğu söylenemez. Duyarlılığın birtakım resimler, heykeller ya da filmler üzerinden değil de gerçek yaşamın kendisi üzerinden oluşturulmasının; hem bilimsel literatüre hem de toplumsal empatiye olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca makaleleri inceleme yoluyla bu araştırmanın genişletilmesi, farklı ülkeler bazında karşılaştırmalı olarak aynı çalışmayı tekrar ele alma ve ulusal anlamda tez yürütücülerinin toplumda etki oluşturabilecek temalar üzerinden araştırma oluşturmaları da araştırmanın önerileri olarak sunulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abramo, G., D’Angelo, C. A. & Caprasecca, A. (2009). Allocative efficiency in public research funding: Can bibliometrics help? *Research Policy*, 38(1), 206-215.
- Aksaray, Ö. (2019). *Müzik alanında yazılan tezlerin bibliyometrik analizi*. Yüksek lisans tezi. Sosyal bilimler enstitüsü, Kırıkkale.
- Atılğan, D., Atakan, C. & Bulut, B. (2008). Türkçe kütüphanecilik dergilerinin atıf analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(4), 392-413.
- Aybey, S. (2018). Türkiye’deki din eğitimi çalışmaları bağlamında ‘Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Kongresi’ (2017) üzerine Bibliyometrik Analizler. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-AUID*, 6(10), 415-430.
- Aydın, B. (2017). Yükseköğretim kurulu tez merkezinde (yöktez) yiyecek içecek işletmeciliği alanında kayıtlı bulunan tezlerin bibliyometrik analizi. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 2(1), 23-38.
- Aygün, C. S. (2007). Kişilerarası iletişimde sapkın şiddet: Manevi taciz (Mobbing). *Kriz Dergisi*, 15(2), 1-14.
- Bak, G. (2023). Türkiye’de müzik ve iletişim konularında yazılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Belgü*, (8), 1-21.
- Besimoğlu, C. (2015). Türkiye’deki ziraat fakültelerinin tarımsal araştırma eğilimleri: 1996-2011 yılları yaşam bilimleri veri tabanı yayınlarının bibliyometrik analizi. *Bilgi Dünyası*, 16(2), 242-274.
- Borgman, C. L. & Furner, J. (2002). Scholarly communication and bibliometrics. *Annual Review of Information Science and Technology*, 36(1), 2-72.
- Bouyssou, D. & Marchant, T. (2011). Ranking scientists and departments in a consistent manner. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62(9), 1761- 1769
- Candan, F. (2022). Türkiye’de bilim kurgu sineması ile ilgili yapılan tezlerin bibliyometrik analizi. *Intermedia International E-journal*, 9(16), 54-76.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2th Edition). SAGE Publications.

- Çetin, Ç. K. & Çaylan, D. Ö. (2015). Stratejik yönetim yazınının entelektüel yapısında değişim: 2001-2013 yılları arası bibliyometrik bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(1), 101-120.
- Dinçeli, D. (2017). Sanat ve tasarım etiği. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 6(30), 585-617.
- Dönmez, G., Şimşek, H. & Günay, T. (2012). Evli erkeklerde eşlerine yönelik şiddet ve ilişkili etmenler. *Turkish Journal of Public Health*, 10(3), 151-159.
- Dudu, E. (2015). Nedensiz Şiddet Bağlamında “FUNNY GAMES” Filmi Üzerine Bir İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(1), 111-126.
- Edman, İ. (1977). *Sanat ve insan* (T. Oğuzkan, Çev.). İnkilap ve Aka Yayınevi.
- Erkani, E. (2013). Sinemasal şiddet. *Sanat-Tasarım Dergisi*, 1(4), 15-21.
- Gaviria-Marin, M., Merigo, J. M. & Popa, S. (2018). Twenty years of the Journal of Knowledge Management: A bibliometric analysis. *Journal of Knowledge Management*, 22(8), 1655-1687.
- Gül İ., Yeşiltaş A. & Keklik B. (2015). Sağlık yönetimi lisansüstü programlarında yapılan tezlerin profile. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 231-244.
- Haiqi, Z. (1994). A bibliometric study on medicine Chinese traditional in Medline database. *Scientometrics*, 31(3), 241-250.
- Heidegger, M. (2011). *Sanat eserinin kökeni* (F. Tepebaşılı, Çev.). De Ki.
- Hiçyılmaz, Y., İnci, A. M. & Seven, S. (2015). 7-10 yaş grubu çocukların şiddet algılarının resimler aracılığı ile sosyal güçler bağlamında incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(15), 503-518.
- İnceoğlu, Ç. (2014). Türkiye’de sinemayı konu alan doktora tezleri üzerine bibliyometrik bir çözümleme. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (21), 31-50.
- Kaya, B. (2012). Türk heykel sanatında feminist eğilimler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 123-138.
- Khiste, G. P., Deshmukh, R. K. & Kale, V. A. (2017). *Mapping of Literature on Bibliometric by JGate Database. Re-Envisaging Knowledge Resource Centers: Roles and Responsibilities*, New Delhi: Ess Ess Pub, 391-402.
- Kirazcı, A. (2012). Heykel sanatında kamusal yıkım ya da resmi vandallık. *Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Dergisi*, 42, 39-48.
- Kolle, S. R., Shankarappa, T. H., Manjunatha Reddy, T. B. & Muniyappa, A. (2015). Scholarly communication in the International Journal of Pest Management: A bibliometric analysis from 2005 to 2014. *Journal of Agricultural & Food Information*, 16(4), 301-314.
- Kumar, P. (2013). A bibliometric analysis of Journal of Indian Library Association (2007-2011). *Information Studies*, 19(3), 171-180.
- Mete, Z. (2022). Resim sanatında şiddet ve tecavüz: Avrupa’ nın kaçırılması. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(17), 318-340.
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet. İletişim*.
- Nergiz, H. G. (2014). *Türkiye’de lisansüstü turizm tezlerinin bibliyometrik profili (1990-2013)*. VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 04-05 Nisan 2014 içinde (s. 212-221) Aydın.

- Önal, H. (2018).” Bağlama” konulu tezlerin bibliyometrik analizi (1995-2017). *Social Sciences Studies Journal*, 4(19).
- Ötgün, C. (2008). Sanatın şiddeti ve sınırları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 90-103.
- Özerkmen, N., & Gölbaşı, H. (2012). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-19.
- Patra, S. K., Bhattacharya, P. & Verma, N. (2006). Bibliometric study of literature on bibliometrics. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*, 26(1), 27-32.
- Soygür, H. (1999). Sanat ve “Delilik”. *Klinik Psikiyatri*, 2(2), 124-133.
- Söğüt, F. (2020). Türk Sineması ve Şiddet: Son Dönem Türk Filmlerinde Şiddetin Sunumu Üzerine Bir Araştırma. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 26(44), 246-257.
- Sunal, G., & Arkan, N. (2020). Sinemada şiddet olgusu bağlamında joker filminin çözümlemeci ruhsalbilimsel açıdan değerlendirilmesi. *Intermedia International E-journal*, 7(12), 238-251.
- Şahin, S. & Acun, A. (2015). Turist rehberliği alanının bibliyometrik profili (Ulusal Turizm Kongreleri Bildirileri), *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(34): 213-234.
- Tamdoğan, O. G. (2009). Bilgi üretiminde yazın ürünleri ve kütüphaneler: Atıfların tespiti ve analizi yoluyla araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(2), 254-277.
- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç. & Durmaz, M. (2018). Turizm alanında yiyecek ve içecek ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 523-547.
- Tuna, S., & Akgün, C. (2022). " Squid Game" Dizisinin Korku ve Şiddet Temaları Bağlamında Ruhsal Çözümleme Yöntemiyle İncelenmesi. *Istanbul Gelisim University Journal of Health Sciences/İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (17).
- Tupe, S. K. & Khaparde, V. S. (2016). Mapping of physics periodicals: A bibliometric study. *International Journal of Digital Library Services*, 6(3), 1-18.
- Van Nunen, K., Li, J., Reniers, G. & Ponnet, K. (2018). Bibliometric analysis of safety culture research. *Safety Science*, 108, 248-258.
- Yalçın, H. & Öztürk, T. (2017). Bilimsel yayınlarıyla Gazi Yaşargil. *TÜBA Günce*, 104-107.
- Yayan, G. & Atlı, Ç. (2021). Resim sanatında göç ve şiddet ilişkisinin gerçekçilik kavramı üzerinden incelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 10(2), 105-118.
- Yılmaz, H., & Açar, Y. (2023). Bibliometric analysis of graduate theses on music culture in Türkiye. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 11(1), 15-32.
- Yılmaz, M. (2013). Bedenin gösterisinde yanılısamadan gerçek şiddete-sanatta kanlı içselleştirmeler. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 2(10), 12-26.
- Yozgat, U. & Kartaltepe, N. (2009). Ulusal yönetim ve organizasyon kongre kitaplarında yer alan bildirilerin bibliyometrik profili: Örgüt teorisi ve örgütsel davranış bildirileri üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 149-165.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: In this study, it is aimed to classify the theses written within the scope of art and art education on the theme of violence, which is increasing in the world and in our country, by considering the subject, research method and keywords. Thus, it was tried to reveal how the artistic literature with sensitive dynamics handles violence. In this context, proficiency in art and doctoral theses were examined within national theses. Eighteen theses published in the national thesis center were reached and these theses were used as documents.

Within the scope of the research, answers to the following questions were sought;

1. In which fields has the theme of violence been addressed through what kind of subjects?
2. Which method was preferred more on the basis of fields?
3. What are the keywords used? In this sense, over which concepts is violence defined the most?

Method: This research was conducted on theses published in the National Thesis Center database. The theses were compiled through thesis titles and keywords within the scope of the theme of "violence". In this context, 18 proficiency in arts and doctoral theses related to the theme were analyzed. Case design, one of the qualitative research designs, was used in the study. The documents obtained were classified by bibliometric analysis.

Findings: When the results of the research are examined; it was seen that proficiency in art theses constituted more publications within the scope of the theme of violence compared to doctoral theses. When we look at in which field the theme of violence was studied more in theses, the fields of painting, cinema, art design, communication and sculpture were among the results, respectively.

It was seen that issues such as honor killings, violence against women, which are the bleeding wounds of society, took their place in theses through violence-crime in art or aestheticized forms of violence. In addition, since the bibliometric theme was violence, the word violence was the most used word among the keywords.

However, it is noteworthy that the word cinema ranks second as a keyword. In addition, the fact that the artist is included as a keyword in theses as a perpetrator-criminal is thought-provoking on behalf of art. In this respect, it can be said that forgery in art has also become one of today's realities. From another point of view, within the scope of war and migrations, it can be considered as a situation that should be emphasized that themes such as all the dramas, crises, etc. are not included as subject or keywords in theses on the theme of violence as subject or keyword.

Conclusion: In addition to questioning what is happening, it has been observed that the theses are insufficient in terms of grounding directly on the witnesses of violence. Especially today; violence against women, psychological violence, wars, migrations, marginalizations, etc. We come across these events on screens and newspapers almost every day. In this direction, it cannot be said that the artistic literature offers an effective range within the scope of detailed scientific studies (Theses). It is thought that creating sensitivity not through some paintings, sculptures or movies but through real life itself will contribute positively to both scientific literature and social empathy.

In addition, expanding this research by examining articles, revisiting the same study comparatively on the basis of different countries, and nationally, thesis coordinators creating research on themes that can have an impact on society are also presented as suggestions of the research.